

Un rotlle cinematogràfic descobert recentment a Praga ha despertat una gran polèmica a la República Txeca. El film mostra la repressió que hi hagué contra els civils alemanys que vivien a Txecoslovàquia després de la caiguda del règim nazi.

Des de fa anys se sabia que un gran nombre de civils alemanys que vivien a Txecoslovàquia van ser víctimes dels excessos dels txecs immediatament després de la rendició dels nazis a la fi de la Segona Guerra Mundial. Ara, però, s'han descobert unes imatges filmades que mostren amb detall la brutalitat d'una d'aquestes matances, cosa que ha representat un xoc per a la República Txeca. Les imatges eren abandonades en un estoig d'alumini. Es tracta de gairebé set minuts de pel·lícula original en blanc i negre, filmada amb una càmera de 8 mm el 10 de maig del 1945 al districte de Borislavka de Praga, durant els dies agitats de la rendició d'Alemanya. L'home que va enregistrar les imatges es deia Jiri Chmelnicek, un enginyer de camins i cineasta afeccionat que vivia al districte de Borislavka i pretenia documentar l'alliberament de la ciutat després de la brutal ocupació nazi. Chmelnicek va filmar tancs que circulaven pels carrers, soldats i refugiats. I, en un moment determinat, amb la càmera també va captar grups d'alemanys foragitats de casa seva i enviats al carrer Kladenska per uns soldats de l'Exèrcit Roig i uns milicians txecs.

Al film de Chmelnicek es veu com envolten els alemanys en un cinema d'allí a prop, també anomenat Borislavka. Tot seguit, la càmera enfoca un costat del carrer on hi ha quaranta homes i, pel cap baix, una dona drets d'esquena a l'objectiu. Al fons es veu un prat. Sonen uns trets i totes aquelles persones van caient cap endavant, una rere l'altra, damunt un terraplè de poca alçada. Els ferits, ajaguts a terra, imploraven clemència. Llavors sorgeix un camió de l'Exèrcit Roig, que comença a esclafar morts i ferits. Poc després es veuen més alemanys, que

Matances a l'estil txec

són obligats a cavar una fossa comuna al prat.

Les tremoloses imatges mostren uns fets que han descrit repetidament testimonis i historiadors: la matança sistemàtica de civils alemanys a Txecoslovàquia. Però el film ha causat una gran impressió als txecs. "Fins ara no hi havia hagut a l'abast cap seqüència enregistrada d'aquesta mena d'execucions —diu el cineasta txec, especialitzat en documentals, David Vondracek, que va presentar les històriques imatges a la televisió—. Quan les vaig veure per primera vegada em

va semblar que mirava una transmissió del passat en directe." Les úniques imatges semblants a aquestes havien estat enregistrades per un equip de càmeres de les forces aèries dels Estats Units. En aquelles seqüències, s'hi veien alemanys ferits ajaguts a terra a Plzen, a Txecoslovàquia, a principi de maig del 1945. A les imatges també hi havia cadàvers, però no mostraven una matança, de cap a cap, com aquesta.

El documental de Vondracek sobre les atrocitats txeces, anomenat *Matances a l'estil txec*, es va emetre en horari de màxima audiència a la televisió estatal txeca dos dies abans del 8 de maig, l'aniversari de la rendició de l'Alemanya nazi. La projecció marca una altra fita en el camí que van recorrent els txecs per fer front al passat, no sempre còmode, de la Segona Guerra Mundial, camí que el país ha anat obrint amb penes i treballs amb els anys. Fins i tot organitzacions que representaven els sudets alemanys —ètnia alemanya foragitada del territori txec després de la guerra— hi van prestar atenció. Horst Seehofer, governador de Baviera, té intenció de fer una visita oficial a Praga d'aquí a poc, iniciativa que el convertirà en el primer mandatari de Baviera que es desplaça a aquesta capital d'ençà de la Segona Guerra Mundial. "Han sortit moltes coses a la llum en què hi ha implicats alemanys sudets", comentava Seehofer fa poc.

Un grup de milicians txecs es passegen per Praga dalt d'un tanc soviètic, després de la rendició alemanya, el 1945.

EL TEMPS

Sèrie de fotogrames del film enregistrat per Jiri Chmelnicek l'any 1945, en què es mostra la matança de ciutadans alemanys a Praga.

Actes de revenja. Després de la derrota de l'Alemanya nazi, els txecs i l'Exèrcit Roig van expulsar cap a tres milions de persones d'ètnia germànica del país dels sudets i de la resta de Txecoslovàquia. En el procés, uns 30.000 civils van caure víctimes d'actes de revenja. Tan sols una petita

minoria havia participat en la comissió d'actes delictius nazis. Alemanys i txecs havien conviscut durant dècades abans de l'annexió per part de Hitler, el 1938, de Bohèmia i Moràvia, les dues regions que constitueixen avui la majoria a la República Txeca actual. Ningú no sap qui va assenyalar els

alemanys de Borislavka, ni de quins delictes eren acusats. El fet més probable és que els matessin uns soldats de l'Exèrcit Roig, potser també de la "guàrdia revolucionària", membres de les milícies txeces. Entre els qui desapareixien, també hi podia haver antics col·laboradors txecs, que potser havien treballat anteriorment amb els alemanys i volien quedar nets fent una demostració de brutalitat antialemanya.

Helena Dvoracková, filla del cineasta *amateur* Jiri Chmelnicek, va ser una de les primeres persones que va veure les imatges d'aquestes execucions. No recorda quants anys tenia quan el seu pare va preparar la pantalla de projecció i va projectar el film. "Tampoc no recordo si en va dir res, tot i que, certament, no hi havia gaire res a dir-hi", conclou. El seu pare va tenir el film amagat a casa molts anys. Fins i tot havia vingut la policia comunista: algú s'havia imaginat que aquella filmació existia. La policia va preguntar pel film i va amenaçar Chmelnicek. Però el cineasta no va lliurar les imatges. Volia que el món finalment sabés què havien fet a unes persones indefenses aquell dia de maig a Borislavka.

Fa deu anys, molt després de la mort del seu pare, Helena Dvoracková va oferir la històrica filmació a un conegut historiador de la televisió txeca, però l'historiador va mantenir el film en secret. "M'apedregarien fins a la mort si mostrava aquestes imatges", sembla que va dir, abans de dipositar el rotlle als arxius dels estudis de la televisió estatal. Allí el va trobar el documentalista Vondracek, després d'haver-li'n parlat un càmera que coneixia la família del cineasta afeccionat. Avui Borislavka és un dels districtes més bonics de Praga, i allí on van tenir lloc les execucions, hi ha crescut una herba molt alta. Vondracek vol emprendre ara la recerca de la fossa comuna dels alemanys. "Ha de ser en un lloc o altre a sota del prat", diu. Probablement no gaire lluny de la placa commemorativa dels dos txecs que van morir a la batalla contra els nazis el 6 de maig del 1945.

Jan Puhl

Traducció de Carme Geronès